

Кінаш Я.А.

студент,

Науковий керівник: Скок О.С.

кандидат юридичних наук, викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СУДОВА ПРАКТИКА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

Життя людини є найвищою соціальною цінністю, яка охороняється Конституцією України, міжнародними договорами, ратифікованими Україною та чинним національним законодавством. Правозастосування кримінально-правової норми про доведення до самогубства вказує на моральний, інтелектуальний та правовий розвиток суспільства в цілому.

У вітчизняній судовій практиці зустрічається не так багато випадків призначення покарання за доведення до самогубства, відповідальність за яке передбачена ст. 120 Кримінального кодексу України. Але з урахуванням суспільної небезпечності даного злочину, вважаємо доцільним опрацювати судову практику в частині призначення покарання за це діяння. В першу чергу слід з'ясувати, що саме являє собою «доведення до самогубства».

Так, відповідно до п. 28 ППВСУ «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» відповідальність за ч. 1 ст. 120 КК за доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство настає за умови, що потерпілий вчинив відповідні дії внаслідок жорстокого поводження з ним, шантажу, примушування до вчинення протиправних дій або систематичного приниження його людської гідності виним [1].

Самогубство – це умисне позбавлення себе життя. Жорстоке поводження може проявитися у безжальних, грубих діяннях винного, які спричиняють потерпілому фізичні чи психічні страждання – мордування, позбавлення їжі, ліків, води, сну, одягу, житла, систематичне нанесення тілесних ушкоджень чи побоїв, примушування до вчинення дій сексуального характеру тощо [2].

Гусак О. А. звертає увагу на те, що практика застосування ст. 120 КК України зазнає значних труднощів, що по-перше, пов'язано із недостатньою юридичною грамотністю працівників органів слідства та суду, по-друге, з істотною неконкретністю та неоднозначністю наукового тлумачення ознак складу злочину, передбаченого статтею 120 КК України [3, с. 211-212]. У дисертаційному дослідженні «Кримінально-правова характеристика доведення до самогубства» (Одеса, 2014) Гусак О. А. було запропоновано доповнити ст. 120 КК України частиною, яка б встановлювала відповідальність за доведення до самогубства з корисливих мотивів. На думку науковця «...Доведення до самогубства або до замаху на самогубство з корисливих мотивів завжди відбувається з прямим умислом, тому що винний

ясно усвідомлює, що тільки у разі самогубства потерпілого він отримає реальну можливість заволодіти його майном, грошми, іншими матеріальними благами або позбутися якої-небудь матеріальної залежності від потерпілого» [4, с. 15].

Аналіз судової практики в частині призначення покарання за доведення до самогубства показує, що вироки судів можна умовно поділити на дві групи.

До першої групи належать вироки, які встановлюють покарання у виді позбавлення волі на строк від двох років до двох років і шести місяців. В цій групі містяться покарання за злочин, передбачений ч. 1 ст. 120 КК України, тобто «...Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності».

До другої групи належать вироки, які встановлюють покарання у виді позбавлення волі на строк від семи років до восьми років і шести місяців. До зазначеної групи належить кваліфікований склад злочину, відповідальність за який передбачено ч. 3 ст. 120 КК України, тобто «...Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності або доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності, вчинене щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винуватого, або щодо двох або більше осіб, якщо воно було вчинене щодо неповнолітнього».

Окремими є випадки застосування судом звільнення від покарання та його відбування. Так, наприклад, Рогатинським районним судом Івано-Франківської області особі, за злочин, передбачений ч. 1 ст. 120 КК України, було призначено покарання у виді позбавлення волі, строком на один рік. На підставі ст. ст. 75, 76 КК України суд звільнив дану особу від відбування покарання з випробуванням та поклав на неї обов'язок «...не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу органу кримінально-виконавчої системи, повідомляти органи кримінально-виконавчої системи про зміну місця проживання та періодично з'являтися для реєстрації в органи кримінально-виконавчої системи» [5]. Так, Машівським районним судом Полтавської області особі було призначено покарання у виді позбавлення волі, строком на чотири роки, за злочин, передбачений ч. 3 ст. 120 КК України. На підставі ст. 75 КК України також було застосовано звільнення від покарання з випробуванням [6].

Варто зазначити, що самогубство доволі часто вчиняється особами, які не досягли повноліття. Це пов'язано із тим, що особливості психіки неповнолітніх (вікова психічна та фізична незрілість) мають розцінюватися як

обставини, які підвищують суспільну небезпеку злочинів, вчинених щодо цієї категорії осіб [7, с. 264].

Психіка неповнолітнього є нестійкою й має значно нижчий рівень самосвідомості, тому неповнолітня особа більш схильна до самогубства. Зважаючи на все це, законодавиць акцентує увагу на більш суворій санкції за доведення до самогубства неповнолітнього. Варто зауважити, що суди, у більшості випадків застосовують мінімальну межу покарання передбачену у санкції ч. 3 ст. 120 КК України. Так, наприклад, Святошинським районним судом м. Києва було призначено покарання у виді позбавлення волі, строком на сім років за злочин, передбачений ч. 3 ст. 120 КК України [8].

Також слід звернути особливу увагу на те, що у всіх цих випадках обвинуваченими виступають батьки або опікуни неповнолітнього. Неналежне ставлення до дитини, злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, знуцання, застосування сили, глузування, – саме через ці підстави неповнолітній вчиняє самогубство.

Окремо треба зауважити, що майже всі вищезазначені вироки об'єднують єдина обставина, яка обтяжує покарання, а саме – вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння (п. 13 ч. 1 ст. 67 КК України). Майже всі обвинувачені або під час вчинення злочину перебували у стані алкогольного сп'яніння, або систематично вживали алкогольні напої, що й спонукало їх до протиправної поведінки.

Отже, аналіз практики призначення покарання за доведення до самогубства показав, що покарання у виді позбавлення волі за цей злочин було застосовано в розмірі від двох років до восьми років і шести місяців позбавлення волі. Зустрічаються також поодинокі випадки звільнення від покарання з випробуванням осіб, які вчинили злочини, передбачені ч. ч. 1, 3 ст. 120 КК України. Враховуючи те, що життя людини є найвищою соціальною цінністю, а наслідки від діянь, відповідальність за які передбачена ч. ч. 1, 2 ст. 120 КК України не є зовсім рівноцінними з покаранням, яке може бути призначене особі, що їх вчинила, на нашу думку, вказані склади злочинів потребують посилення кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 07 лютого 2003 р. № 2 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2003. – № 1.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-е вид., переробл. та допов. / – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
3. Гусак О.А. Кримінально-правова характеристика суб'єктивної сторони доведення до самогубства / О.А. Гусак // Актуальні проблеми держави і права. – 2013. – С. 211-215.

4. Гусак О.А. Кримінально-правова характеристика доведення до самогубства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О.А. Гусак ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія» МОН України. – О., 2014. – 20 с.

5. Вирок Рогатинського районного суду Івано-Франківської області від 24 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53475434>. – Заголовок з екрана.

6. Вирок Машівського районного суду Полтавської області від 04 листопада 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/50583425>. – Заголовок з екрана.

7. Шевченко В.А. Особливості способів доведення до самогубства / В.А. Шевченко // Молодий вчений. – 2017. – № 5. – С. 263-266.

8. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 28 серпня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26396750>. – Заголовок з екрана.

Попович О.О.

студент,

*Науковий керівник: Калиновський Б.В.
доктор юридичних наук, завідувач кафедри,
Національна академія внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Так закономірно склалося, що існування будь-якого суспільства незалежно від національно-державного устрою та особливостей політичної системи не відбувається без впливу певних негативних факторів. Одним із таких деструктивних елементів є злочинність, що виступає соціальним та кримінально-правовим явищем і являє собою територіальну та хронологічну сукупність всіх злочинів.

На сьогоднішній день є досить багато ґрунтовних досліджень на тему боротьби із злочинністю, що висвітлюють дану проблему на міжнародному та національному рівні. Основний акцент міжнародних та регіональних організацій робиться на розроблення і координування заходів щодо розкриття злочинів. Одночасно з цим лише другорядне значення відводиться розробці спільної стратегії і тактики запобігання злочинності [5, с. 24].

Запобігання злочинності являє систематизовані заходи, що застосовуються державними органами, громадськими та міжнародними організаціями, спрямовані на виявлення та протидію процесів злочинності. Важливою метою цих заходів є ресоціалізація потенційних злочинців та недопущення вчинення нових злочинів [3, с. 11].